

koordynowanej przeprowadzonej w Miejskim Ośrodku Pomocy Społecznej w Łomży,
ul. Dwoma 23B, 18-400 Łomża.

Dyrektorem Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Łomży jest od 01.06.2008 r.
Pan Wiesław Jagielak.

Kontrolę w dniu 19 października 2009 r. przeprowadziły:

1. Idalia Wyszynska – starszy inspektor w Wydziale Polityki Społecznej Podlaskiego Urzędu Wojewódzkiego w Białymstoku, przewodniczący zespołu kontrolnego, na podstawie pisemnego upoważnienia do kontroli nr 440/09 znak: PS.IX.IW.0939-440/09 z dnia 07.10.2009 r. wydanego z upoważnienia Wojewody Podlaskiego przez Dyrektora Wydziału Polityki Społecznej, Pana Andrzeja Kozłowskiego;
2. Joanna Żukowska - starszy inspektor w Wydziale Polityki Społecznej Podlaskiego Urzędu Wojewódzkiego w Białymstoku, na podstawie pisemnego upoważnienia do kontroli nr 441/09 znak: PS.IX.IW.0939-441/09 z dnia 07.10.2009 r. wydanego z upoważnienia Wojewody Podlaskiego przez Dyrektora Wydziału Polityki Społecznej, Pana Andrzeja Kozłowskiego.

Przedmiot kontroli i okres objęty kontrolą:

Ocena prawidłowości i efektywności realizacji programów korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie, w okresie od dnia 01 stycznia 2009 r. do dnia kontroli.

Kontrolą objęto następujące zagadnienia:

- 1/ Założenia organizacyjne.
- 2/ Przebieg i efekty oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla sprawców przemocy w rodzinie.
- 3/ Kwalifikacje kadry realizującej programy korekcyjno-edukacyjne dla sprawców przemocy w rodzinie.
- 4/ Współpraca podmiotu kontrolowanego z innymi instytucjami w zakresie objętym kontrolą.

W trakcie kontroli ustalono, co następuje:

Ad. 1

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Łomży jest jednostką organizacyjną Gminy – Miasta Łomża (miasto na prawach powiatu), utworzoną na podstawie Uchwały Nr 82/XVI Miejskiej Rady Narodowej w Łomży z dnia 27 kwietnia 1990 r. w sprawie utworzenia Ośrodka Pomocy Społecznej w Łomży - [akta kontroli nr 1-2].

MOPS funkcjonuje w oparciu o statut nadany Uchwałą Nr 328/LI/05 Rady Miejskiej Łomży z dnia 29 czerwca 2005 r. w sprawie uchwalenia Statutu Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Łomży (zmienioną uchwałą Nr 171/XXVIII/08 Rady Miejskiej Łomży z dnia 23 kwietnia 2008 r.) - [akta kontroli nr 3-12], a także w oparciu o Regulamin Organizacyjny Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Łomży, zatwierdzony Zarządzeniem Nr 177/04 Prezydenta Miasta Łomży z dnia 11.08.2004 r. w sprawie zatwierdzenia regulaminu organizacyjnego Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Łomży - [akta kontroli nr 13-26].

Zgodnie z § 5 pkt 4 lit. j Statutu, MOPS w Łomży realizuje zadanie powiatu – prowadzenie ośrodka interwencji kryzysowej. Szczegółowe zadania OIK określa załącznik do Uchwały Nr 393/LXI/06 Rady Miejskiej Łomży z dnia 22.02.2006 r. w sprawie organizacji oraz szczegółowych zasad korzystania i ponoszenia odpłatności za pobyt w ośrodku interwencji kryzysowej - [akta kontroli nr 27-30]. OIK jest jednostką organizacyjną funkcjonującą w strukturach MOPS. Zgodnie z Regulaminem Organizacyjnym Ośrodka Interwencji Kryzysowej w Łomży, zatwierdzonym przez Dyrektora MOPS w Łomży, OIK realizuje zadania wynikające z ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2005 r., Nr 180, poz. 1493) - [akta kontroli nr 31-36]. Kierownikiem OIK jest Pani Anna Maksymiuk.

Ad. 2

Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Łomży prowadził oddziaływania korekcyjno-edukacyjne dla osób stosujących przemoc w rodzinie, w okresie od lutego do września 2009 r. Programy miały na celu wyposażenie uczestników w podstawową wiedzę na temat agresji, zachowań o charakterze przemocy, zjawiska przemocy w aspekcie psychologiczno-prawnym, zachowań alternatywnych do przemocowych; miały również na celu poprawę

funkcjonowania społecznego i emocjonalnego sprawców, wzmocnienie poczucia odpowiedzialności w związku i w rodzinie. Programy adresowane były do osób:

- a/ skazanych za czyny związane ze stosowaniem przemocy w rodzinie, odbywających karę pozbawienia wolności w zakładach karnych,
- b/ skazanych za czyny związane ze stosowaniem przemocy w rodzinie, wobec których sąd warunkowo zawiesił wykonywanie kary, zobowiązując je do uczestnictwa w programie korekcyjno-edukacyjnym
- c/ zobowiązanych do udziału w programie przez zawodowych kuratorów sądowych
- d/ wskazanych przez Policję w ramach prowadzonej w rodzinie procedury 'Niebieska Karta'
- e/ samodzielnie zgłaszających chęć udziału w programie (przy pracy motywacyjnej członków rodzin)

Uczestnikami programu byli mężczyźni, w wieku 35-58 lat, z terenu Miasta Łomża i okolicznych gmin; zarówno korzystający ze świadczeń pomocy społecznej, jak i o wysokim statusie materialnym. Dwie osoby uczestniczyły równolegle w terapii uzależnień (po leczeniu odwykowym, brały udział w mitingach AA).

W kwietniu 2007 r. pracownicy MOPS w Łomży opracowali „Program korekcyjno-edukacyjny dla sprawców przemocy w rodzinie na lata 2007-2016”. W toku kontroli ustalono, iż dokument ten był podstawą do utworzenia Programu korekcyjno-edukacyjnego *Życie bez przemocy*, zgodnie z którego zakresem tematycznym były prowadzone zajęcia. Program opracowany został w oparciu o model integracyjny, tj. łączący wybrane elementy tradycyjnych modeli programów dla sprawców - [akta kontroli nr 37-52].

W toku prowadzenia zajęć posłużono się również skryptami Programu oduczania przemocy domowej „Education Group For Men Who Batter – The Duluth Model”. W trakcie realizacji programu zastosowano metody pracy: warsztaty, ćwiczenia, wykłady, treningi, analizę filmu. Korzystano z rzutnika multimedialnego, uczestnikom przekazywano materiały informacyjne.

Oddziaływaniom korekcyjno-edukacyjnym poddano 3 grupy osób stosujących przemoc w rodzinie:

→ **I grupa** – zajęcia korekcyjno-edukacyjne prowadzone w Zakładzie Karnym w Czerwonym Borze, w okresie 28.02-20.06.2009 r. Program realizowany był dla grupy 16-osobowej; pełny cykl zajęć ukończyło 9 osób (część osób przerwała udział w zajęciach w związku ze zwolnieniem po odbyciu kary, przeniesieniem do innego ZK, podjęciem pracy itp.). Treści

programu dotyczyły min. analizy własnych zachowań przemocowych, zachowań alternatywnych do agresji, prawnych aspektów stosowania przemocy w rodzinie, partnerstwa i odpowiedzialności w związku i w rodzinie. Program obejmował 15 spotkań grupowych (1xtyg. po 5h), jedno spotkanie z radcą prawnym oraz konsultacje indywidualne w miarę potrzeb uczestników, również z członkami rodzin.

Minimalny czas pracy z uczestnikami zajęć – 75h.

Sprawozdanie z realizacji programu stanowią akta kontroli nr 53-56.

→ **II grupa** – zajęcia korekcyjno-edukacyjne prowadzone w Areszcie Śledczym w Ostrołęce Oddział Zewnętrzny w Przytułach Starych, w okresie 05.06-06.09.2009 r. Program realizowany był dla grupy 14-osobowej; pełny cykl zajęć ukończyło 8 uczestników (część osób przerwała udział w zajęciach w związku ze zwolnieniem po odbyciu kary, przeniesieniem do innego ZK, podjęciem pracy itp.). Treści programu dotyczyły min. oduczenia stosowania przemocy wobec dzieci, treningu zachowań alternatywnych do agresji, umiejętności konstruktywnego radzenia sobie ze złością, zasad zdrowej komunikacji. Program obejmował 20 spotkań grupowych (2xtyg. po 3,5h) oraz konsultacje indywidualne w miarę zgłaszanych potrzeb.

Minimalny czas pracy z uczestnikami zajęć – 70h.

Sprawozdanie z realizacji programu stanowią akta kontroli nr 57-62.

→ **III grupa** – zajęcia prowadzone w MOPS w Łomży, w okresie 24.04-12.08.2009 r. Program realizowany był dla grupy 18-osobowej; pełny cykl zajęć ukończyło 12 osób (1 osoba została zwolniona z udziału w zajęciach w związku ze zdiagnozowaną schizofrenią; pozostałe osoby zrezygnowały z udziału w zajęciach z powodów rodzinnych, zdrowotnych, podjęcia pracy, kilka osób przerwało zajęcia z powodu skierowania do ZK po odwieszeniu kary). Treści programu dotyczyły min. analizy własnych zachowań przemocowych, zachowań alternatywnych do agresji, zasad skutecznego komunikowania się z innymi, oduczania stosowania przemocy wobec dzieci, sposobów konstruktywnego rozwiązywania konfliktów, kontrolowania własnych emocji. Program obejmował 15 spotkań grupowych (1xtyg. po 4h), dwa spotkania z radcą prawnym, a także konsultacje indywidualne, które odbywały się przed i po zajęciach grupowych, również z członkami rodzin, w miarę potrzeb.

Minimalny czas pracy z uczestnikami zajęć – 60h.

Sprawozdanie z realizacji programu stanowią akta kontroli nr 63-66.

Łącznie pełny cykl zajęć ukończyło 29 osób.

W celu realizacji programów z udziałem osób odbywających karę pozbawienia wolności, MOPS w Łomży zawarł porozumienia z ZK w Czerwonym Borze oraz z Aresztem Śledczym w Ostrołęce – [akta kontroli nr 67-70]. Zgodnie z porozumieniami, MOPS zobowiązał się do przeprowadzenia oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych w wymiarze 75h, w okresach III-VII'09 w Czerwonym Borze oraz VI-XI'09 w Przytułach Starych. Ww. Zakłady Karne zobowiązały się min. do zapewnienia współdziałania kadry pedagogiczno-psychologicznej ZK oraz informowania o liczbie skazanych zainteresowanych udziałem w zajęciach. Jak wynika z wyjaśnień P. Jadwigi Jadackiej – specjalisty pracy socjalnej w MOPS w Łomży, lista uczestników wskazanych początkowo przez ZK ulegała zmianie, min. w wyniku przenoszenia skazanych do zakładów karnych w innych miejscowościach.

MOPS w Łomży nie opracował zasad selekcji i naboru uczestników oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych. W roku 2007 i 2008 MOPS wystosował pisma do sądu, prokuratury, zespołu kuratorów oraz policji [akta kontroli nr 71-82], w których poinformował o realizacji w latach 2007-2016 programów korekcyjno-edukacyjnych i zwrócił się z prośbą o kierowanie/ motywowanie sprawców przemocy domowej do uczestnictwa w oddziaływaniach. W toku kontroli uzyskano informacje, iż w roku 2009 podobne pisma nie były wysyłane, ponieważ współpraca MOPS z ww. instytucjami w zakresie kierowania sprawców układała się pomyślnie przez kolejne lata. Ponadto, z wyjaśnień P. Jadackiej wynika, iż informacja o realizacji programu była zamieszczona w siedzibie MOPS w Łomży w okresie 22.05-12.08.2009 r. na drzwiach pokoju, w którym były prowadzone zajęcia. Innym sposobem upowszechnienia informacji o programie były rozmowy pracowników socjalnych MOPS w Łomży z rodzinami pozostającymi pod opieką Ośrodka. Ponadto kierownicy ops z innych gmin zwracali się z prośbą o przyjęcie osób do udziału w programie. W stosunku do osób odbywających karę pozbawienia wolności, selekcji dokonała kadra psychologiczno-pedagogiczna ZK.

Przed przyjęciem do programu, z każdym uczestnikiem psycholog (pracownik MOPS) przeprowadził rozmowę, mającą na celu wstępne zdiagnozowanie uczestnika, poinformowanie go o charakterze zajęć itp.

Ośrodek nie prowadzi dokumentacji indywidualnej w stosunku do każdego uczestnika programu; prowadzona jest natomiast dokumentacja zbiorcza. Zawiera ona:

- zobowiązanie przez sąd do uczestnictwa w zajęciach [przykład - akta kontroli nr 83-88]

- skierowanie do uczestnictwa w programie wystawiane przez zawodowych kuratorów sądowych [przykład – akta kontroli nr 89-90]
- listy obecności (podpisywane przez uczestników na każdych zajęciach),
- kontrakty – stanowiące reguły uczestnictwa w programie (podpisywane przez każdego uczestnika, w których wyrażona jest zgoda na uczestniczenie w zajęciach oraz zobowiązanie do zakończenia stosowania przemocy, zgłaszania przyczyn nieobecności na zajęciach itp.) [akta kontroli nr 91]
- kwestionariusze wypełniane przez uczestników programu, zawierające podstawowe informacje dot. sytuacji rodzinnej sprawcy [akta kontroli nr 92]
- ankiety ewaluacyjne
- sprawozdania z realizacji programu, sporządzone po zakończonym cyklu zajęć.

W toku kontroli ustalono, iż w przypadku nieobecności na zajęciach uczestnicy przekazywali usprawiedliwienia (ustnie) bezpośrednio pracownikom prowadzącym zajęcia, bądź odpowiednim kuratorom sądowym; najczęstszymi przyczynami opuszczania zajęć było podjęcie pracy dorywczej, konieczność przeprowadzenia sezonowych prac polowych itp. W stosunku do uczestników z ZK, usprawiedliwienia były zgłaszane do kadry ZK i przez nią weryfikowane.

W przypadku całkowitego przerwania przez sprawcę uczestnictwa w zajęciach, MOPS w Łomży przekazywał (telefonicznie) stosowną informację do kuratorów sądowych. MOPS nie dysponuje informacjami zwrotnymi dot. sytuacji osób zobowiązanych do udziału w programie, które przerwały cykl zajęć.

Zgodnie z informacjami uzyskanymi podczas kontroli, działania monitorujące i ewaluacyjne efektów programów korekcyjno-edukacyjnych nie są prowadzone. W dokumentacji uczestników brak informacji o zachowaniu sprawcy po ukończonych zajęciach; MOPS nie otrzymuje informacji zwrotnych od członków rodzin osób uczęszczających na zajęcia; nie jest utrzymywany kontakt z uczestnikami zajęć w celu oceny zmiany ich postaw i zachowań. Po zakończonym cyklu zajęć uczestnicy wypełniają ankiety ewaluacyjne, które są następnie analizowane przez psychologa [akta kontroli nr 93-96] i dołączane do dokumentacji.

Jak wynika z wyjaśnień P. Jadackiej, uczestnicy dysponują danymi kontaktowymi do osób prowadzących zajęcia, wiedzą gdzie mogą zwracać się o pomoc.

Po zakończonym cyklu zajęć uczestnicy otrzymują zaświadczenia o ukończeniu programu – akta kontroli nr 97-98.

Ad. 3

Program realizowany był przez dwa 2-osobowe zespoły - 3 kobiety i 1 mężczyznę (2 psychologów, specjalistę pracy socjalnej oraz certyfikowanego specjalistę terapii uzależnień). Z analizy dokumentów przedstawionych podczas kontroli wynika, iż jedna z osób nie posiada wykształcenia wyższego; ukończyła natomiast liczne szkolenia z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Szczegółowy opis kwalifikacji stanowią akta kontroli nr 99-100.

Ad. 4

W celu dostosowania zakresu pomocy do sytuacji i potrzeb odbiorców, Ośrodek współpracuje ze służbami i instytucjami, które w zakresie swoich kompetencji zapewniają wsparcie osobom i rodzinom znajdującym się w kryzysie. MOPS współpracuje z następującymi instytucjami:

- Policja,
- Sąd Rejonowy i Sąd Okręgowy w Łomży,
- Prokuratura Rejonowa i Prokuratura Okręgowa w Łomży,
- Zespół Kuratorskiej Służby Sądowej w Łomży przy Sądzie Rejonowym w Łomży,
- ośrodki pomocy społecznej.

Pan Wiesław Jagielak – Dyrektor Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Łomży został poinformowany o:

- 1) prawie zgłoszenia, przed podpisaniem protokołu, umotywowanych zastrzeżeń do ustaleń zawartych w protokole
- 2) prawie do odmowy podpisania protokołu kontroli i konieczności złożenia w terminie 7 dni od dnia jego otrzymania, wyjaśnienia przyczyn tej odmowy.

Zastrzeżenia, o których mowa w pkt 1 powinny być zgłoszone na piśmie do Dyrektora Wydziału Nadzoru i Kontroli Podlaskiego Urzędu Wojewódzkiego w Białymstoku w **terminie 7 dni** od dnia otrzymania protokołu kontroli.

Protokół sporządzono w dwóch jednobrzmiących egzemplarzach, z czego jeden doręczono Panu Wiesławowi Jagielakowi – Dyrektorowi Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Łomży.

O przeprowadzeniu kontroli dokonano wpisu w książce kontroli prowadzonej przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Łomży - pozycja 3/09.

.....
(miejsce i data podpisania protokołu kontroli)

DYREKTOR
Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej
w Łomży
mgr inż. Wiesław Jagielak

.....
podpis kontrolowanego

.....
Idalia Hyszyńska

.....
Joanna Zubeńska

.....
podpisy kontrolujących

Jeden egzemplarz protokołu otrzymałem :

DYREKTOR
Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej
w Łomży
mgr inż. Wiesław Jagielak

.....
LOK2A 30.10.09
.....
(miejsce, data i podpis kierownika podmiotu kontrolowanego)